

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner ändras.

Propositionen hänför sig till regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering.

I propositionen föreslås det att nivån på minimibeloppet av rehabiliteringspenningen för unga och den rehabiliteringspenning som betalas för yrkesinriktad rehabilitering enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner sänks och att beräkningsformeln för rehabiliteringspenning som betalas för yrkesinriktad rehabilitering ändras. I fortsättningen ska Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning omfatta ett enda minimibelopp samt en enda beräkningsformel för rehabiliteringspenning som överstiger minimibeloppet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2024.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	3
2.1 Beskrivning av nuläget.....	3
2.1.1 Rehabiliteringsförmåner.....	3
2.1.2 Rehabiliteringspenningförmåner.....	5
2.2 Bedömning av nuläget.....	6
3 Syfte.....	7
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	7
4.1 De viktigaste förslagen.....	7
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	7
4.2.1 Konsekvenser för den offentliga ekonomis.....	7
4.2.2 Samhälleliga konsekvenser.....	8
4.2.2.1 Konsekvenser för hushållen.....	8
4.2.2.2 Konsekvenser för människorna.....	9
4.2.2.3 Konsekvenser för barn och unga.....	9
4.2.2.4 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning.....	10
4.2.2.5 Konsekvenser för arbetsgivarna.....	10
4.2.2.6 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	11
5 Alternativa handlingsvägar.....	11
6 Remissvar.....	11
7 Specialmotivering.....	12
8 Ikraftträdande.....	14
9 Verkställighet och uppföljning.....	14
10 Förhållande till andra propositioner.....	15
10.1 Samband med andra propositioner.....	15
10.2 Förhållande till budgetpropositionen.....	15
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	15
LAGFÖRSLAG.....	18
Lag om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.....	18
BILAGA.....	20
PARALLELLTEXT.....	20
Lag om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.....	20

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Bakgrunden till propositionen är i fråga om lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005, nedan rehabiliteringslagen) punkt 4.2 i statsminister Orpos regerings program Utveckling av arbetslivet och välbefinnande i arbetslivet, enligt vilken regeringen enligt vad som anges i underavsnittet Stärkande av partiellt arbetsföra personers deltagande i arbetslivet ser över rehabiliteringsstöden så att minimibeloppet av rehabiliteringspenningen för unga och av rehabiliteringspenningen för yrkesinriktad rehabilitering sänks till samma nivå som minimibeloppet av rehabiliteringspenningen. Rehabiliteringspenningens belopp sänks för tiden för yrkesinriktad rehabilitering till samma nivå som den sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen som rehabiliteringsklienten skulle ha haft rätt till om hen hade varit arbetsoförmögen när rehabiliteringen började.¹

1.2 Beredning

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samråd med Folkpensionsanstalten.

I samband med beredningen hördes de viktigaste arbetsmarknadsparterna vid ett samråd den 29 augusti 2023.

Ett samråd enligt 11 § i kommunallagen (410/2015) har hållits om regeringens proposition och ärendet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

Regeringens proposition har behandlats genom samrådsförfarande i enlighet med 11 § i kommunallagen (410/2015) och ärendet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och förvaltning.

I samband med beredningen ordnades en remissbehandling under tiden 6.9.2023–18.9.2023. Yttrandetiden var kortare än normalt på grund av tidsplanen för beredningen av budgetlagarna.

De handlingar som anknyter till beredningen av propositionen och de yttranden som inkom under remissbehandlingen finns i social- och hälsovårdsministeriets projektfönster <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM055:00/2023>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Beskrivning av nuläget

2.1.1 Rehabiliteringsförmåner

Folkpensionsanstalten ordnar och ersätter rehabilitering och tryggar försörjningen under rehabiliteringstiden på det sätt som föreskrivs i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005, nedan rehabiliteringslagen). Folkpens-

¹ [Regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering, s. 68, 71](#)

ionsanstalten ordnar yrkesinriktad rehabilitering, krävande medicinsk rehabilitering och rehabilitering enligt prövning samt ersätter rehabiliterande psykoterapi. För verkställandet av rehabiliteringslagen svarar Folkpensionsanstalten, som också beslutar om beviljande av förmåner och betalar ut förmånerna.

Folkpensionsanstalten ordnar ändamålsenlig yrkesinriktad rehabilitering för att stödja eller förbättra den försäkrades arbets- och förvärvsförmåga eller förebygga arbetsoförmåga, om en sjukdom, ett lyte eller en kroppsskada som konstaterats på behörigt sätt har medfört eller under de närmaste åren uppskattas medföra en väsentlig försämring av den försäkrades arbets- eller studieförmåga och förvärvsmöjligheter. En arbetspensionsanstalt svarar för yrkesinriktad rehabilitering av en klient som är etablerad i arbetslivet. Folkpensionsanstalten ordnar dock som yrkesinriktad rehabilitering för personer i arbetslivet sådan träning som bevarar och förbättrar arbetsförmågan (KIILA-rehabilitering) för att göra det möjligt för rehabiliteringsklienten att fortsätta i arbete.

Klienten är dock inte enligt rehabiliteringslagen eller någon annan lag skyldig att delta i yrkesinriktad rehabilitering, även om förutsättningarna för beviljande av förmånen uppfylls och yrkesinriktad rehabilitering kan anses vara en ändamålsenlig åtgärd i klientens situation.

Yrkesinriktad rehabilitering för unga (7 a § i rehabiliteringslagen) togs in i rehabiliteringslagen i början av 2019. I fråga om yrkesinriktad rehabilitering för unga ställs inget krav på diagnostiserad sjukdom eller funktionsnedsättning, utan villkoren för beviljande skiljer sig från de villkor som gäller för beviljande av yrkesinriktad rehabilitering. Målet var att hänvisningen till yrkesinriktad rehabilitering för personer i åldern 16–19 år ska bli snabbare. Ett annat mål var att erbjuda en lättare coachningsinriktad rehabiliteringstjänst som ger den unga möjlighet att reflektera över sin egen framtid och sin studie- och arbetsväg. En förutsättning för yrkesinriktad rehabilitering för unga är dock att funktionsförmågan försämrats väsentligt och att den unga behöver rehabilitering. Dessutom ska rehabiliteringen vara ändamålsenlig för att stödja eller främja den försäkrades funktionsförmåga och livskompetens samt studiefärdigheter eller anställbarhet (RP 133/2018 rd, s. 12).

I syfte att säkerställa yrkesinriktad rehabilitering och främja möjligheterna att få arbete beviljas rehabiliteringspenning också till försäkrade som har fyllt 16 år, då den försäkrades arbets- och studieförmåga och förvärvsmöjligheter eller möjligheter att välja yrke och arbete är väsentligt försämrade på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada på det sätt som avses i 6 § och den försäkrade på basis av intensifierad bedömning av arbetsförmågan är i behov av intensifierad rehabilitering (rehabiliteringspenning för unga). Dessutom förutsätts det att en individuell studie- och rehabiliteringsplan har upprättats av välfärdsområdet för den försäkrade. Rehabiliteringspenningen för unga betalas högst till slutet av den månad då den försäkrade fyller 20 år. Om den försäkrade när hen fyller 20 år genomgår rehabilitering, fortsätter utbetalningen av rehabiliteringspenningen till utgången av den månad under vilken den pågående rehabiliteringen upphör. Med detta avses avläggande av hela den examen enligt studie- och rehabiliteringsplanen som den försäkrade har godkänts för innan hen fyllde 20 år.

Behovet av rehabiliteringspenning för unga grundar sig oftast på mental ohälsa och beteendestörningar. De vanligaste sjukdomsrelaterade orsakerna till att rehabiliteringspenning för unga beviljas är psykiska störningar och beteendestörningar, neurologiska sjukdomar eller medfödda missbildningar och kromosomavvikelser.²

² [Informationspaket: Rehabiliteringspenning för unga](#)

Om en person under 20 år ansöker om sjukpension ska Folkpensionsanstalten först utreda rätten till rehabiliteringspenning för unga (folkpensionslagen 568/2007, 16 §). Om villkoren för beviljande av både rehabiliteringspenning för unga och sjukpension uppfylls, kan kunden inte välja mellan förmånerna. Ett undantag utgörs av sjukpension enligt 12 § 4 mom. i folkpensionslagen (permanent blind, rörelsehindrad eller hjälplös). Den kan fås parallellt med rehabiliteringspenning för unga. Sjukpensionen kan börja tidigast från ingången av månaden efter den månad under vilken rehabiliteringspenningen för unga upphörde.

2.1.2 Rehabiliteringspenningförmåner

Under rehabiliteringstiden betalas rehabiliteringspenningförmån för trygghet av rehabiliteringen och rehabiliteringsklientens försörjning under rehabiliteringstiden. Enligt 2 § i rehabiliteringslagen är rehabiliteringspenningförmåner enligt rehabiliteringslagen rehabiliteringspenning, ersättning för uppehälle och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning. Bestämmelser om grunderna för bestämmande av rehabiliteringspenningförmån finns i 3 kap. i rehabiliteringslagen. Enligt 17 § i rehabiliteringslagen är syftet med rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning att rehabiliteringsklienten kommer ut i arbetslivet, kan hålla sig kvar i eller återvända till arbetslivet. En rehabiliteringsklient i åldern 16–67 år har rätt till rehabiliteringspenningförmån. En rehabiliteringsklient har rätt till rehabiliteringspenning för den tid då rehabiliteringsklienten på grund av deltagande i rehabilitering är förhindrad att arbeta för egen eller någon annans räkning på det sätt som avses i 23 § i rehabiliteringslagen. Rehabilitering som berättigar till rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen ordnas inte bara med stöd av rehabiliteringslagen, utan också med stöd av andra lagar och lagrum som anges närmare i 18 och 19 § rehabiliteringslagen.

Enligt 23 § i rehabiliteringslagen betalas rehabiliteringspenning, med undantag för karenstiden, för varje vardag som klienten har deltagit i rehabilitering, då rehabiliteringen inklusive resor varar minst fyra timmar och de facto hindrar klienten från att arbeta och få försörjning för den dagen. I 2 och 3 mom. föreskrivs det om undantag från huvudregeln i 1 mom.

Rehabiliteringspenningens belopp är minst lika stort som beloppet av den sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen som rehabiliteringsklienten skulle ha haft rätt till om hen hade blivit arbetsförmögen när rehabiliteringen började. Den rehabiliteringspenning som betalas under tiden för yrkesinriktad rehabilitering beräknas dock enligt en annan formel. Under tiden för yrkesinriktad rehabilitering utgör rehabiliteringspenningen per dag 75 procent av en tredjedel av den årsinkomst som avses i 11 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen. Rehabiliteringspenningens belopp är alltid minst lika stort som sjukdagpenningens minimibelopp. Enligt indexnivån för 2023 är rehabiliteringspenningens minimibelopp 31,91 euro per vardag. Minimibeloppet av rehabiliteringspenning under tiden för yrkesinriktad rehabilitering och rehabiliteringspenning för unga är 3 6,91 euro per vardag. Rehabiliteringspenning betalas i genomsnitt för 25 vardagar per månad. I praktiken genomförs rehabiliteringen dock ofta i perioder av olika längd under vilka rehabiliteringspenning betalas när förutsättningarna är uppfyllda.

Minimibeloppet av rehabiliteringspenningen för unga och rehabiliteringspenning under tiden för yrkesinriktad rehabilitering har reglerats till garantipensionens nivå räknat från ingången av 2017. Målet har varit att stödja och uppmuntra partiellt arbetsföra unga och partiellt arbetsföra vuxna som inte har någon anknytning till arbetslivet att delta i yrkesinriktad rehabilitering, studier och sysselsättning samt att förhindra sjukpensioneringar. Dessutom är syftet att ge unga som har en sjukdom eller funktionsnedsättning som påverkar studieförmågan bättre möjligheter att avlägga en yrkesexamen och sålunda främja deras inträde i arbetslivet, möjlighet att klara sig på egen hand, deltagande och sociala välbefinnande (RP 216/2016 rd, s. 12). Minimibelopp-

pet av rehabiliteringspenning för unga och rehabiliteringspenning under för tiden för yrkesinriktad rehabilitering har senast höjts genom en lagändring som trädde i kraft vid ingången av 2020, varvid avsikten var att rehabiliteringspenningens minimibelopp ska fortsätta att vara på garantipensionens nivå (RP 43/2019 rd, s. 8).

Löpande rehabiliteringspenningar justeras årligen med ett index. Rehabiliteringspenningen, som bestäms enligt 32 § i rehabiliteringslagen, justeras kalenderårsvis med det arbetspensionsindex som avses i 98 § i lagen om pension för arbetstagare. På motsvarande sätt justeras rehabiliteringspenningen enligt 35 § samt det belopp som avses i 35 § i enlighet med lagen om folkpensionsindex.

År 2022 var mottagarna av rehabiliteringspenningförmåner totalt 51 900 till antalet. Av dessa var sammanlagt 15 106 mottagare av rehabiliteringspenning för unga, och sammanlagt 21 337 var mottagare av rehabiliteringspenning under tiden för yrkesinriktad rehabilitering. Rehabiliteringspenning till samma belopp som sjukdagpenningens minimibelopp fick sammanlagt 1 777 kunder. Rehabiliteringspenning för unga betalades ut till ett totalt belopp av cirka 125 miljoner euro. Av detta betalades uppskattningsvis 0,5 miljoner euro ut till ett belopp som var större än minimibeloppet till färre än 100 personer. Antalet mottagare av förmånen till minimibelopp kan uppskattas till omkring 15 000. Antalet mottagare av rehabiliteringspenningens minimibelopp för tiden för yrkesinriktad rehabilitering var sammanlagt 14 527. Av dem som fick rehabiliteringspenning fick 92,1 procent rehabiliteringstjänster av Folkpensionsanstalten och 8,2 procent fick rehabiliteringstjänster av andra aktörer. Rehabiliteringspenning betalades 2022 ut till ett totalt belopp om 243 miljoner euro, varav minst 199 miljoner euro betalades till minimibelopp. Rehabiliteringspenningar som motsvarar minimibeloppet av sjukdagpenning betalades ut till ett belopp om totalt 1,6 miljoner euro. I fråga om yrkesinriktad rehabilitering betalades sammanlagt 72,7 miljoner euro i rehabiliteringspenningar ut till minimibelopp. Ersättning för uppehälle och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning betalades till ett belopp om cirka 892 000 euro.

Bestämmelser om finansieringen av rehabiliteringsutgifter finns i sjukförsäkringslagen. Enligt sjukförsäkringslagen är sjukförsäkringen finansiellt indelad i arbetsinkomstförsäkring och sjukvårdsförsäkring. Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner hör till arbetsinkomstförsäkringen som finansieras med statens andel och med arbetsgivares och löntagares samt företagares försäkringspremier. Rehabiliteringstjänsterna hör i sin tur till en sjukvårdsförsäkring som finansieras av staten, löntagarna och företagen samt förmånstagarna.

2.2 Bedömning av nuläget

Den nivå på rehabiliteringspenningens minimibelopp som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering och rehabiliteringspenning för unga och som är högre än den normala rehabiliteringspenningen motiveras med att yrkesinriktad rehabilitering ofta varar längre än den rehabilitering under vilken vanlig rehabiliteringspenning betalas. Man har velat stödja klienternas förutsättningar att förbinda sig till långvarigare rehabilitering genom att trygga försörjningen under rehabiliteringen. Det att nivån på minimibeloppet av rehabiliteringspenningen för unga är högre än minimibeloppet av vanlig rehabiliteringspenning har motiverats med att ett minimibelopp som är lika stort som garantipensionen uppmuntrar en ung person att välja rehabilitering med rehabiliteringspenning för unga och att genomgå utbildning på andra stadiet i stället för att ansöka om sjukpension. Den som har rätt till både sjukpension och rehabiliteringspenning för unga beviljas i enlighet med 16 § folkpensionslagen rehabiliteringspenning för unga, och personen har inte rätt att välja mellan förmånerna.

Även i fråga om personer i arbetsför ålder utgör minimibeloppet av rehabiliteringspenning under tiden för yrkesinriktad rehabilitering, som är på en högre nivå än minimibeloppet av vanlig

rehabiliteringspenning, ett incitament för att söka sig till yrkesinriktad rehabilitering. Rehabiliteringspenning som överstiger minimibeloppet, det vill säga beräknas på basis av inkomsterna, är för närvarande högre än sjukdagpenningens belopp, vilket uppmuntrar till att söka yrkesinriktad rehabilitering under en tid en sjukdagpenningsperiod. Det är dock för närvarande inte möjligt att bedöma konsekvenserna för sjuk-/invalidpensionerna.

I fråga om rehabiliteringspenningar har därför både de minimibelopp som bestäms på olika sätt och de olika beräkningsformlerna för inkomstrelaterad rehabiliteringspenning ansetts motiverade. Samtidigt är det också så att de olika bestämningsgrunderna komplicerar förmånshelheten av rehabiliteringspenningar och försätter mottagarna i inbördes olika ställning, när den rehabiliteringspenning som betalas för tiden för vissa rehabiliteringstjänster till sitt belopp är högre än de övriga.

3 Syfte

Syftet med förslaget är att balansera statsfinanserna och föra in besparingar i den offentliga sektorn i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering. Ett annat syfte är att förenkla Folkpensionsanstaltens system för rehabiliteringspenningförmåner och skapa en jämlik situation för dem som får rehabiliteringspenningförmåner av Folkpensionsanstalten.

De föreslagna ändringarna i Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning ökar likheten mellan rehabiliteringspenningen och i synnerhet sjukdagpenningen enligt sjukförsäkringslagen, eftersom de nämnda förmånerna i fortsättningen ska vara lika stora. I detta avseende kan förslaget betraktas som förenligt med de mål för reformen av den sociala tryggheten och det så kallade allmänna stödet som ingår i regeringsprogrammet.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att minimibeloppet av den rehabiliteringspenning för tiden för yrkesinriktad rehabilitering och den rehabiliteringspenning för unga som Folkpensionsanstalten betalar ska sänkas från den nuvarande nivån till nivån för minimibeloppet enligt 32 § i rehabiliteringslagen.

Det föreslås att beräkningsformeln för den rehabiliteringspenningförmån som Folkpensionsanstalten betalar för tiden för yrkesinriktad rehabilitering ändras så att rehabiliteringspenningförmånen för tiden för yrkesinriktad rehabilitering är densamma som den sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen som rehabiliteringsklienten skulle ha haft rätt till om hen hade blivit arbetsförmögen när rehabiliteringen började.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

En sänkning av minimibeloppet av rehabiliteringspenningen för unga och rehabiliteringspenningen för dem som deltar i yrkesinriktad rehabilitering minskar de av staten finansierade rehabiliteringspenningutgifterna med omkring 30 miljoner euro på årsnivå, men ökar utgifterna för utkomststöd med 2,5 miljoner euro och utgifterna för allmänt bostadsbidrag med 2 miljoner euro. En sänkning av den inkomstrelaterade rehabiliteringspenningen för tiden för yrkesinriktad rehabilitering till samma nivå som sjukdagpenningen minskar rehabiliteringspenningutgifterna

på årsnivå med 3 miljoner euro, varav statens andel är 0,2 miljoner euro. Resten av rehabiliteringspenningarna finansieras med försäkringspremier. Dessutom minskar indexförändringen på årsnivå de utgifter för rehabiliteringspenning som finansieras med försäkringspremier med cirka 0,04 miljoner euro. Konsekvenserna är ringa för arbetsgivarnas sjukförsäkringsavgift och för löntagarnas och företagarnas dagpenningsskatt.

Den totala besparingseffekten uppnås inte direkt 2024, eftersom tidigare beviljade rehabiliteringspenningar betalas ut i enlighet med de bestämmelser som gällde vid tidpunkten för beviljandet. Med andra ord kan rehabiliteringspenningens belopp inte ändras under den period då en beviljad förmån löper. Sänkningen av minimibeloppet av rehabiliteringspenningen för unga och rehabiliteringspenning för tiden för yrkesinriktad rehabilitering beräknas minska rehabiliteringspenningarna med cirka 11 miljoner euro 2024 och med cirka 24 miljoner euro 2025. Dessutom beräknas förslaget öka utgifterna för utkomststöd med omkring 1 miljon euro och utgifterna för bostadsbidrag med 0,7 miljoner euro 2024 samt utgifterna för utkomststöd med 2 miljoner euro och utgifterna för bostadsbidrag med 1,6 miljoner euro 2025. En sänkning av den inkomstrelaterade rehabiliteringspenningen till samma nivå som sjukdagpenningen beräknas minska rehabiliteringspenningens utgifter med omkring 1,2 miljoner euro 2024.

Kommunerna finansierar hälften av utgifterna för utkomststöd och därmed beräknas deras utgifter öka med 1,3 miljoner euro på årsnivå. Kommunernas finansieringsandel av utgifterna för utkomststöd genomförs genom att kommunernas statsandelar minskas med ett belopp som motsvarar kommunernas andel av det grundläggande utkomststöd som betalats ut på årsnivå. På grund av de finansiella bestämmelserna uppnås effekterna med två års fördröjning så att effekten är 0,5 miljoner euro 2026 och 1 miljon euro 2027.

4.2.2 Samhälleliga konsekvenser

4.2.2.1 Konsekvenser för hushållen

De föreslagna ändringarna av rehabiliteringspenningen kan försämra hushållens ekonomiska situation. Yrkesinriktad rehabilitering är ofta långvarig och kräver att klienten förbinder sig till rehabiliteringstjänsten för den tid rehabiliteringen pågår. En sänkning av minimibeloppet av den rehabiliteringspenning som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering till samma nivå som minimibeloppet av sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen kan försämra hushållens försörjningssituation. Bland dem som får yrkesinriktad rehabilitering finns också vuxna personer som inte omfattas av arbetspensionsrehabilitering och som har vårdnaden om minderåriga. Bland dem som får rehabiliteringspenning under tiden för yrkesinriktad rehabilitering för unga och dem som får rehabiliteringspenning för unga finns unga personer, men även unga personer kan ha vårdnaden om andra. De föreslagna ändringarna kan därför inverka negativt på hushållens ekonomiska situation.

Rehabiliteringspenning betalas till den försäkrade, det vill säga klienten själv, om arbetsgivaren inte betalar lön för rehabiliteringstiden och det inte har framställts att rehabiliteringspenningen ska betalas till en intressebevakare eller en myndighet. De ändringar som föreslås i propositionen kommer i praktiken i de flesta fall att gälla situationer, där rehabiliteringspenningen betalas till klienten själv och inte till arbetsgivaren. Därmed har de föreslagna ändringarna direkta konsekvenser för hushållen

4.2.2.2 Konsekvenser för människorna

Rehabiliteringspenningen är en förmån som betalas till klienten för trygghet av försörjningen under rehabiliteringstiden. Ändringar i förmånen gäller direkt mottagarna av rehabiliteringspenning. I propositionen föreslås att det i fortsättningen endast ska finnas ett minimibelopp för rehabiliteringspenningen, som motsvarar minimibeloppet av sjukdagpenningen enligt sjukförsäkringslagen. Rehabiliteringspenning som överstiger minimibeloppet ska i fortsättningen också i rehabiliteringspenning som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering vara lika stor som den sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen som skulle ha betalats till klienten, om hen hade blivit arbetsoförmögen när rehabiliteringen började.

Försämringar i nivån på penningförmånen kan försvaga klientens motivation att delta i rehabilitering. Försämringarna kan påverka klientens försörjning. Klienten är inte skyldig enligt lag att delta i Folkpensionsanstaltens yrkesinriktade rehabilitering, så försämringar av nivån på den penningförmån som betalas för rehabiliteringstiden kan öka oviljan att delta i rehabilitering. Utöver den sänkta motivationen kan den försämrade nivån på penningförmånen också minska rehabiliteringsklientens motivation att förbinda sig till yrkesinriktad rehabilitering, som ofta är långvarig. Indirekt inverkar ovilja att delta i rehabiliteringen på klientens möjligheter att övergå till eller återgå till arbetslivet, vilket kan ha en negativ effekt på sysselsättningsmålen.

Med tanke på jämlikheten mellan dem som får rehabiliteringspenning kan samtidigt vara motiverat att Folkpensionsanstaltens alla rehabiliteringspenningar är lika stora till minimibeloppet, oberoende av om klienten deltar i yrkesinriktad eller medicinsk rehabilitering. Samma jämlikhetsaspekt gäller beräkningsformlerna för Folkpensionsanstaltens inkomstrelaterade rehabiliteringspenningar. Med hänsyn till den inbördes jämlikheten mellan mottagare av den rehabiliteringspenning som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering och mottagare av rehabiliteringspenning för unga kan det samtidigt vara motiverat att alla rehabiliteringspenningar för yrkesinriktad rehabilitering är lika stora till minimibeloppet. Att bibehålla minimibeloppet av rehabiliteringspenning för unga på en högre nivå än andra rehabiliteringspenningar kan motiveras som en positiv särbehandling av en viss specialgrupp, men man måste ändå beakta att de som får rehabiliteringspenning för unga ofta fortfarande är unga som bor hos sina vårdnadshavare. Däremot är en stor del av dem som får rehabiliteringspenning för så kallad vanlig yrkesinriktad rehabilitering redan vuxna som bor i eget hushåll och som kan ha barn att försörja. Det skulle vara ojämnt för dem om ungdomar i åldern 16–19 år som får rehabiliteringspenning för unga har rätt till högre rehabiliteringspenning.

4.2.2.3 Konsekvenser för barn och unga

En del av dem som får rehabiliteringspenning för unga och rehabiliteringspenning för tiden för yrkesinriktad rehabilitering enligt rehabiliteringslagen är mellan 16 och 18 år gamla. Personer under 18 år omfattas av tillämpningsområdet för FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 60/1991). Dessutom är en del av dem som får rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen unga personer under 30 år. De föreslagna nedskärningarna i rehabiliteringspenningarnas nivå gäller också barn och unga. De ändringar som föreslås gäller ändå på samma sätt rehabiliteringspenning för unga och rehabiliteringspenning under tiden för yrkesinriktad rehabilitering, vilket innebär att mottagarna av de olika rehabiliteringsförmånerna inte får olika ställning på basis av hur rehabiliteringsförmånen bestäms.

Rehabiliteringspenningen för unga höjdes en gång i tiden till garantipensionens nivå för att främja övergången till arbetslivet genom rehabilitering i stället för övergång till sjukpension. Om minimibeloppet av rehabiliteringspenning för unga ligger under garantipensionens nivå, kan antalet unga som får sjukpension öka, vilket också försvagar sysselsättningsutvecklingen

(RP 216/2016 rd, s. 6). Samtidigt är rehabiliteringspenningen för unga enligt 16 § i folkpensionslagen alltid en primär förmån, om personen har rätt till både rehabiliteringspenning för unga och sjukpension.

Rehabiliteringspenning för unga och rehabiliteringspenning som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering, särskilt rehabiliteringspenning som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering för unga har också kritiserats i fråga om rehabiliteringspenningstagare som räknas som unga på grund av den höga nivån på förmånen, särskilt i förhållande till studieförmånerna. Det är förhållandevis stor skillnad mellan nivån på penningförmånen vid rehabilitering och nivån på den studiepenning som ingår i studiestödet. En högre nivå på rehabiliteringspenningförmånerna har ansetts motiverad, eftersom de unga som omfattas av rehabiliteringen, på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte nödvändigtvis kan skaffa tilläggsinkomster till exempel genom att arbeta vid sidan av studierna. Därför har man genom en högre nivå på rehabiliteringspenningen velat stödja deras försörjning under rehabiliteringen. Samtidigt är det anmärkningsvärt att många unga ändå bor hos vårdnadshavarna, särskilt under studier på andra stadiet, och unga som inte har fyllt 18 år omfattas fortfarande av vårdnadshavarnas underhållsskyldighet. Ur den synvinkeln kan man inte betrakta nedskärningarna som orimliga, även om man måste ta hänsyn till de negativa effekter som en sänkning av kontantförmånsnivån kan få på viljan att delta i rehabilitering.

En sänkning av minimibeloppet av de nämnda rehabiliteringspenningarna från garantipensionens nivå till nivån för den vanliga rehabiliteringspenningen, sjukdagpenningen och minimibeloppet av föräldradagpenningarna innebär dessutom att minimibeloppet av rehabiliteringspenningen bibehålls på en klart högre nivå än den studiepenning som ingår i studiestödet. På månadsnivå är nivån på rehabiliteringspenningen till minimibelopp också för tiden för rehabiliteringspenning för unga och tiden för yrkesinriktad rehabilitering densamma som nivån på grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet inom utkomstskyddet för arbetslösa.

4.2.2.4 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

I kontexten av yrkesinriktad rehabilitering finns det personer med funktionsnedsättning i synnerhet bland dem som får rehabiliteringspenning för unga. Målet med en rehabiliteringspenning för unga som är lika stor som garantipensionen har varit att uppmuntra partiellt arbetsföra unga och partiellt arbetsföra vuxna som saknar anknytning till arbetslivet att söka yrkesinriktad rehabilitering i stället för sjukpension och att på så sätt förbättra förutsättningarna för sysselsättning. En sänkning av förmånsnivån kan påverka klientens motivation att delta i arbetslivsinriktad rehabilitering. Samtidigt är rehabiliteringspenningen för unga enligt 16 § i folkpensionslagen en primär förmån, om personen har rätt till både rehabiliteringspenning för unga och sjukpension. Det är omöjligt att bedöma om de nedskärningar som nu föreslås kommer att påverka ökningen av antalet ansökningar om sjukpension. Det är troligt att det kan ske en viss förändring, om nivån på rehabiliteringspenningen för unga sänks enligt förslaget.

4.2.2.5 Konsekvenser för arbetsgivarna

Förslagen om rehabiliteringspenning påverkar knappast arbetsgivarna nämnvärt. Rehabiliteringspenningen kan betalas till klienten själv. Alternativt kan Folkpensionsanstalten betala rehabiliteringspenningen till arbetsgivaren, om denne betalar lön för rehabiliteringstiden. Lönebetalningen grundar sig på ett avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagen.

4.2.2.6 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Harmoniseringen av minimibeloppen av rehabiliteringspenningförmånerna och beräkningsformlerna medför i det första skedet ytterligare arbete vid Folkpensionsanstalten på grund av ändringar i systemen, styrning av förmånsbehandlingen och information till kunderna. På längre sikt kan ändå en harmonisering av minimibeloppen och beräkningsformeln göra förmånshandläggningen tydligare och likaså verkställigheten av rehabiliteringspenningförmånerna. Den föreslagna ändringen av indexjusteringen av KEL-indexet för alla rehabiliteringspenningar medför i första hand arbete ur verkställighetssynpunkt, men på längre sikt blir verkställigheten tydligare.

5 Alternativa handlingsvägar

I regeringsprogrammet eftersträvas balans i de offentliga finanserna, och i samband med detta har man kommit överens om ett flertal åtgärder. De ändringsförslag som gäller Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner baserar sig på regeringsprogrammet, så vid beredningen av propositionen har ingen bedömning av alternativa handlingsvägar gjorts.

6 Remissvar

En remissbehandling om propositionen ordnades under tiden 6.9.2023–18.9.2023. Yttrandetiden var kortare än normalt på grund av tidtabellen för utarbetandet av budgetlagarna.

Yttranden lämnades av totalt 33 instanser. Följande aktörer lämnade ett yttrande: Hyvintiala HALI ry, patientorganisationen Gynekologinen potilasjärjestö Korento ry, Närståendevårdarnas förbund rf, Stiftelsen för rehabilitering rs, FDUV, Handikappforum rf, Institutet för hälsa och välfärd THL, Akava rf, Hörselskadade Barns Föräldraförbund rf, Tehy rf, Förbundet för mänskliga rättigheter rf, FinFami rf, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT, Invalidförbundet rf, Barnombudsmannen, Amnesty International Finländska sektionen, Hörsselförbundet rf, Föreningen Finlands Dövblinda rf, Servicefacket PAM rf, Företagarna i Finland rf, Finlands Yrkesstuderandes Förbund – SAKKI rf, Finlands näringsliv EK, Synskadades förbund rf, SOSTE Finlands social och hälsa rf, Folkpensionsanstalten, FFC rf, STTK ry, finansministeriet, undervisnings- och kulturministeriet och fyra privatpersoner.

De föreslagna ändringarna ansågs i yttrandena huvudsakligen vara negativa. I yttrandena poängterades rehabiliteringspenningens betydelse för rehabiliteringsklientens försörjning och motivation för att förbinda sig till rehabiliteringen. I yttrandena lyfte man också fram skälen till att minimibeloppet av rehabiliteringspenning under tiden för yrkesinriktad rehabilitering och rehabiliteringspenningen för unga en gång i tiden höjdes till garantipensionens nivå. Den föreslagna sänkningen av nivån till miniminivån för sjukdagpenning betraktades som en tydlig försämring. Några av remissinstanserna förhöll sig positivt till ändringarna. Folkpensionsanstalten konstaterade i sitt utlåtande att ändringarna kan förtydliga och förenkla helheten av rehabiliteringspenningförmånerna och verkställigheten av förmånerna. I yttrandet från finansministeriet framhölls att sjukpension för unga inte nödvändigtvis är den enda relevanta referenspunkten, utan att även andra förmånsvägar för unga kan vara relevanta för sysselsättning och tillträde till arbetsmarknaden.

I yttrandena uttrycktes också oro över att de ändringar som nu föreslås drabbar både unga personer och de mest utsatta, låginkomsttagarna. När det gäller unga personer ansåg man att det är viktigt att stödja yrkesinriktad rehabilitering och tillträde till arbetslivet och att en nivå på rehabiliteringspenningen som tryggar försörjningen ur detta perspektiv är en viktig faktor som för-

svagas genom de ändringar som nu föreslås. När det gäller de mest utsatta och låginkomsttagarna, påpekades i synnerhet i fråga om rehabiliteringsklienter som har familj, att alla de propositioner som regeringen planerar att lämna under hösten 2023, bland annat om det allmänna bostadsbidraget och om indexfrysning kommer att påverka särskilt de mest utsatta och låginkomsttagarna. När det gäller de ändringar som föreslås i de olika propositionerna efterlystes en bedömning av samverkans effekterna.

Med anledning av remissvaren har några preciseringar och rättelser gjorts i regeringens proposition. Med anledning av Folkpensionsanstaltens yttrande preciserades bestämmelsen om indexjustering och motiveringen till bestämmelsen samt ikraftträdelsebestämmelsen till en form som är tydligare med tanke på verkställigheten av lagen.

7 Specialmotivering

2 §. Lagens tillämpningsområde. I paragrafen föreskrivs det om tillämpningsområdet för rehabiliteringslagen. Till paragrafen har fogats ett nytt 3 mom. i samband med reformen av social- och hälsovården samt räddningsväsendet (L 561/2022, RP 56/2021 rd och RP 18/2022 rd). Enligt 3 mom. gäller vad som i 11, 45, 48 och 59 § föreskrivs om ett välfärdsområde på motsvarande sätt även landskapet Åland och kommunerna i landskapet Åland. I samband med att momentet fogades till paragrafen utelämnades av misstag en hänvisning till 20 § i rehabiliteringslagen, där det också föreskrivs om välfärdsområden när det gäller upprättandet av en individuell studie- och rehabiliteringsplan för rehabiliteringspenning för unga. Det föreslås att 3 mom. i paragrafen om tillämpningsområdet ändras så att en hänvisning till 20 § i rehabiliteringslagen infogas, varvid regleringen av tillämpningsområdet för paragrafen i fråga omfattar även landskapet Åland.

31 §. Ersättning för uppehälle. I paragrafen föreskrivs det om ersättning för uppehälle som betalas till en rehabiliteringsklient för att ersätta de extra kostnaderna för rehabiliteringen och för att säkerställa att hen deltar i rehabiliteringen. I 3 mom. föreslås det att hänvisningen till lagens 35 § ska strykas, eftersom det föreslås att paragrafen ska upphävas.

32 §. Rehabiliteringspenningens belopp. I paragrafen föreskrivs det om bestämmande av rehabiliteringspenningens belopp. I 1 mom. föreskrivs det om grunderna för bestämmande av så kallad normal rehabiliteringspenning och i 2 mom. om grunderna för bestämmande av rehabiliteringspenning som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering. Rehabiliteringspenning som bestäms enligt 2 mom. är i regel större än rehabiliteringspenning som bestäms enligt 1 mom. På detta sätt har man velat uppmuntra klienterna att delta i och förbinda sig till långvarigare yrkesinriktad rehabilitering. I 3 mom. föreskrivs det om minimibeloppet av rehabiliteringspenningen.

Det föreslås att 2 mom. upphävs. I fortsättningen ska även den rehabiliteringspenning som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering bestämmas på samma grunder som andra rehabiliteringspenningar, så att den motsvarar den sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen som rehabiliteringsklienten skulle ha haft rätt till, om hen hade blivit arbetsförmögen när rehabiliteringen började. Undantag från detta är grunden för bestämmande av partiell rehabiliteringspenning enligt 32 a § i rehabiliteringslagen och grunden för bestämmande av rehabiliteringspenning för pensionstagare enligt 34 § i rehabiliteringslagen. I övrigt förblir paragrafen oförändrad.

32 a §. Den partiella rehabiliteringspenningens belopp. I paragrafen bestäms om grunden för bestämmandet av partiell rehabiliteringspenning. Enligt paragrafen är beloppet av rehabiliteringspenning som betalas i form av partiell rehabiliteringspenning hälften av det fulla beloppet

av de rehabiliteringspenningförmåner enligt rehabiliteringslagen som en rehabiliteringsklient skulle ha haft rätt till om hen på grund av rehabiliteringen hade varit förhindrad att arbeta på heltid.

Det föreslås att hänvisningarna i paragrafen till 33 och 35 § i rehabiliteringslagen stryks. Eftersom 33 § i rehabiliteringslagen har upphävts redan tidigare (L 536/2019 rd—RP 296/2018 rd), är hänvisningen till 33 § uppenbart onödig. Eftersom 35 § enligt förslaget ska upphävas föreslås det att hänvisningen till 35 § stryks.

34 §. Rehabiliteringspenning till pensionstagare. I paragrafen föreskrivs det om grunden för bestämmande av rehabiliteringspenningen i situationer där rehabiliteringsklienten får invalidpension eller arbetslivspension enligt arbetspensionslagarna, sjukpension enligt 12 § i folkpensionslagen (568/2007), med undantag för sjukpension enligt 4 mom., eller garantipension enligt lagen om garantipension.

De föreslås att hänvisningarna i 1 mom. till 33 och 35 § i lagen stryks. Lagens 33 § har upphävts redan tidigare (L 536/2019 rd—RP 296/2018 rd). Eftersom 35 § enligt förslaget ska upphävas föreslås det att hänvisningen till 35 § stryks.

35 §. Minimibeloppet av rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering och för unga. I paragrafen föreskrivs det om minimibeloppet av rehabiliteringspenning för personer som genomgår yrkesinriktad rehabilitering och rehabilitering för unga, som till sitt belopp är högre än det normala minimibeloppet av rehabiliteringspenningen, om inte rehabiliteringsklienten har rätt till högre rehabiliteringspenning på basis av sina tidigare inkomster.

Det föreslås att paragrafen ska upphävas. I fortsättningen ska rehabiliteringslagen innehålla endast ett minimibelopp av rehabiliteringspenningen, som är lika stort för alla som får rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen. Enligt 32 § 3 mom. ska minimibeloppet av rehabiliteringspenningen för den som får yrkesinriktad rehabilitering och den som får rehabiliteringspenning för unga också vara lika stort som minimibeloppet av sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen. Bestämmelser om bestämmande av rehabiliteringspenning som är högre än minimibeloppet finns även i fortsättningen i 32 § 1 mom. i rehabiliteringslagen. Rehabiliteringspenningen för den som genomgår yrkesinriktad rehabilitering och den som får rehabiliteringspenning för unga ska vara lika stor som sjukdagpenningen enligt sjukförsäkringslagen.

46 §. Betalning av rehabiliteringsförmån och rehabiliteringspenningförmån samt kostnadsersättning. I paragrafen föreskrivs det om frågor som gäller betalning av rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner samt kostnadsersättning, bland annat i fråga om poster och dagar för betalning av rehabiliteringspenning. Det föreslås att den sista meningen i 2 mom. ändras. I meningen anges att rehabiliteringspenning inte betalas ut, om den månatliga betalningsposten understiger minimibeloppet per dag enligt 35 §. I denna regeringsproposition föreslås att 35 § i rehabiliteringslagen upphävs, vilket innebär att det minimibelopp som anges i den inte längre kan ligga till grund för den post som betalas ut per månad i form av rehabiliteringspenningförmån. I samband med beredningen konstaterades att bestämmelsen om den minsta förmånspost som betalas ut inte har varit behövlig eller nödvändig med tanke på verkställandet av förmånerna. Därför föreslås det att punkten om den minsta post som betalas ut upphävs i detta sammanhang. Det finns inte heller några bestämmelser i sjukförsäkringslagen om den minsta post som betalas ut, så när rehabiliteringspenningen i framtiden är lika stor som sjukdagpenningen är det naturligt att det inte heller i fråga om rehabiliteringspenningen i framtiden finns någon reglering om den minsta post som betalas ut.

67 §. Indexjustering. I paragrafen föreskrivs det om de index som ligger till grund för justeringen av rehabiliteringspenningen. Indexjusteringen hänför sig till de rehabiliteringspenningar som fortsätter att löpa över årsskiftet. Vid årsskiftet görs en förhöjning enligt ArPL-indexet, det vill säga arbetspensionsindexet, i de rehabiliteringspenningar som bestäms enligt 32 § och som fortsätter att löpa över årsskiftet. I enlighet med KEL-indexet, det vill säga folkpensionsindexet, justeras i det fall att utbetalningen fortsätter över årsskiftet rehabiliteringspenningar som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering och rehabiliteringspenningar för unga samt minimibeloppen av rehabiliteringspenningar som betalas för tiden för yrkesinriktad rehabilitering och rehabiliteringspenning för unga. Indexjusteringen av det minimibelopp som avses i 32 § 3 mom. grundar sig inte på 67 § utan den är bunden till förhöjningar enligt 11 kap. 10 § i sjukförsäkringslagen. Efter justering av rehabiliteringspenningar som löper över årsskiftet ska rehabiliteringspenningens belopp fortfarande vara minst lika stort som minimibeloppet av sjukdagpenningen.

Det föreslås att den paragraf som gäller indexjustering ändras så att alla rehabiliteringspenningar enligt rehabiliteringslagen i fortsättningen justeras med KEL-indexet. Ändringen kan till denna del också gälla situationer där rehabiliteringen har börjat innan denna lag träder i kraft. Enligt förslaget stryks hänvisningarna till 33 och 35 § i lagen. Lagens 33 § har upphävts redan tidigare (L 536/2019 rd—RP 296/2018 rd). Eftersom 35 § enligt förslaget ska upphävas föreslås det att hänvisningen till 35 § stryks. Samtidigt förenklas indexjusteringarna genom att alla löpande rehabiliteringspenningar enligt 32 § binds till KEL-indexet, det vill säga folkpensionsindexet. Bindningen till KEL-indexet är förenlig med förfarandet i fråga om de förmåner som föreskrivs i sjukförsäkringslagen och säkerställer att den löpande rehabiliteringspenningen till minimibelopp inte i samband med indexjusteringen vid årsskiftet stiger till en nivå som är högre än minimibeloppet av sjukdagpenningen. Ändringen förenklar genomförandet av indexjusteringar och förtydligar lagstiftningen.

8 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

De föreslagna ändringarna i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner ska tillämpas på Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner när rehabiliteringen har börjat den 1 januari 2024 eller därefter. Om rehabiliteringen har börjat innan denna lag träder i kraft, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Det att ändringarna ska tillämpas utifrån inledningstiden för rehabiliteringen är i linje med grunden för bestämmande av rehabiliteringspenningen enligt 32 § 1 mom. i rehabiliteringslagen. Rehabiliteringslagens 67 §, som gäller indexjustering tillämpas dock också när rehabiliteringen har börjat innan denna lag träder i kraft. Detta är motiverat som ett led i att förtydliga genomförandet.

9 Verkställighet och uppföljning

Förslagen i propositionen ska verkställas av Folkpensionsanstalten som ansvarar för verkställigheten av rehabiliteringslagen. Verkställigheten av förslagen i propositionen kräver ändringar i de olika informationssystemen och verkställighetssystemen. Information till kunderna om förändringarna och förmånsstyrningen kräver resurser och förberedelser vid Folkpensionsanstalten.

10 Förhållande till andra propositioner

Regeringens proposition med förslag om frysning av indexjusteringar enligt KEL-indexet, som planeras som budgetlag för hösten 2023, har ett nära samband med denna regeringsproposition. Propositionen om frysning av indexen inverkar också på Folkpensionsanstaltens indexjusteringar av rehabiliteringspenningförmånerna. I synnerhet om indexjusteringen av rehabiliteringspenningarna enligt rehabiliteringslagen enbart binds till KEL-indexet på det sätt som avses i denna proposition, påverkar detta också rehabiliteringspenningtagarna när KEL-indexet blir fryst.

10.1 Samband med andra propositioner

Propositionen är inte beroende av andra propositioner.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen har samband med budgetpropositionen för 2024 och ska behandlas i samband med den.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I 6 § i Finlands grundlag (731/1999, grundlagen) föreskrivs det att alla är lika inför lagen. I regeringspropositionen om reformen av de grundläggande rättigheterna (RP 309/1993 rd) konstaterades att paragrafen inte bara uttrycker det traditionella kravet på rättslig jämlikhet utan också idén om faktisk jämställdhet. Utan en allmänt godtagbar grund, godtyckligt, kan lagen inte försätta medborgare eller grupper av medborgare i en fördelaktig eller ofördelaktig ställning jämfört med andra. Jämlikhetsbestämmelsen kräver dock inte att alla medborgare behandlas på samma sätt i alla avseenden, såvida inte de omständigheter som är relevanta är desamma. Jämlikhetsaspekter är viktiga både när det handlar om att genom lag ge medborgarna fördelar och rättigheter och när det är fråga om att ålägga dem skyldigheter. Samtidigt kännetecknas lagstiftningen av att den på grund av ett visst godtagbart samhälleligt intresse behandlar människor på olika sätt, bland annat för att främja faktisk jämställdhet. Grundlagsutskottet har i sin praxis uttryckligen betonat att det ur jämlikhetsprincipen inte kan härledas skarpa gränser för lagstiftarens prövning då man strävar efter en reglering som den rådande samhällsutvecklingen kräver (RP 309/1993 rd och de utlåtanden från grundlagsutskottet som nämns i den samt t.ex. GrUU 59/2002 rd, GrUU 1/2006 rd, GrUU 38/2006 rd, GrUU 28/2009 rd, GrUU 64/2010 rd, GrUU 2/2011 rd, GrUU 12/2011 rd, GrUU 11/2012 rd).

Jämlikhetsbestämmelsen kompletteras med förbudet mot diskriminering enligt 6 § 2 mom. i grundlagen. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller funktionsnedsättning eller av någon annan orsak som gäller hens person. Momentet förbjuder inte all särbehandling av människor, inte ens när den beror på någon av de orsaker som nämns explicit i bestämmelsen. Det väsentliga är huruvida man kan särbehandla någon av en orsak som gäller hens person på ett sätt som är godtagbart med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna. Kraven på en motivering är höga, särskilt vad gäller de i paragrafen uppräknade förbjudna grunderna för särbehandling. Denna bestämmelse hindrar inte den positiva särbehandling som krävs för säkerställande av faktisk jämställdhet, det vill säga åtgärder för att förbättra vissa grupperns ställning och förhållanden (t.ex. kvinnor, barn, minoriteter) (RP 309/1993 rd).

De ändringar som föreslås i propositionen innebär en försämring för mottagarna av rehabiliteringspenning under tiden för yrkesinriktad rehabilitering och rehabiliteringspenning för unga.

Samtidigt är förmånen dock fortfarande på samma nivå som sjukdagpenningen enligt sjukförsäkringslagen och som den nuvarande normala rehabiliteringspenningen, vilket innebär att rehabiliteringspenningstagarens försörjning under rehabiliteringen ändå fortfarande tryggas på en skälig nivå.

Samtidigt främjar genomförandet av de föreslagna ändringarna likabehandlingen mellan olika mottagare av Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmåner, eftersom det i fortsättningen endast ska finnas en rehabiliteringspenning till minimibeloppet och rehabiliteringspenningar som överstiger minimibeloppet även i fortsättningen bestäms enligt endast en beräkningsformel för alla klienter som får inkomstrelaterad rehabiliteringspenning.

De ekonomiska förmånerna under rehabiliteringstid hänför sig också till den i 19 § 2 mom. i grundlagen föreskrivna rätten för var och en att genom lag garanteras rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid arbetsoförmåga. Dessutom hänför sig rehabiliteringsförmånerna i form av åtgärder till det allmännas skyldighet enligt 18 § i grundlagen att främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete. De rehabiliteringspenningförmåner som uppgår till ett minimibelopp är sådana system för social trygghet som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen. Rehabiliteringsförmånerna ska bibehållas på en omfattande nivå på ett sätt som inte leder till att det uppstår grupper som missgynnas. Vidare har rehabiliteringen anknytning till den skyldighet för det allmänna att främja befolkningens hälsa som avses i 19 § 3 mom. grundlagen. Rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten ska dock betraktas endast som en del av en helhet av samlade åtgärder som syftar till att främja befolkningens hälsa. Det är därför motiverat att det går att begränsa antalet personer som har rätt till rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten (RP 3/2005 rd).

Det finns alltid vissa lagstadgade villkor för att få förmåner, och propositionen avviker inte från utgångspunkten för likabehandling enligt gällande lagstiftning. Propositionen ska därför inte anses strida mot den jämlikhet som garanteras i 6 § i grundlagen. Man måste dock också ta hänsyn till att man för hösten 2023 har planerat att anta flera budgetlagar som innebär nedskärningar i de olika förmånerna. Dessa olika propositioner och de ändringar som föreslås i dem inverkar också på varandra. Till exempel kan de ändringar som föreslås i det allmänna bostadsbidraget också påverka rehabiliteringspenningtagarna, samtidigt som de nedskärningar i rehabiliteringspenningen som föreslås i den här propositionen kan öka klienternas behov av allmänt bostadsbidrag.

Situationen i de offentliga finanserna har försvårats avsevärt av att den ekonomiska tillväxten i Finland under de senaste tio åren har varit svag jämfört med tidigare samt jämfört med de övriga nordiska länderna och EU:s genomsnitt. Under de kommande åren kommer villkoren för ekonomisk tillväxt att försvagas av den demografiska utvecklingen. Våra offentliga finanser har visat ett underskott sedan 2009. Utan en betydande förändring av den ekonomiska politiken fortsätter skuldkvoten att öka under 2020-talet. Även om statens skuldållbarhet fortfarande är god, kommer den att fortsätta att försämrats om de offentliga finanserna inte stärks. Eventuella kriser under de kommande åren kan leda till en situation där det allmänna på grund av budgetrestriktioner inte kan reagera ändamålsenligt på krisen. I ett sådant fall blir staten tvungen att alltför plötsligt skära ned de offentliga utgifterna och strama åt beskattningen. Propositionen ingår i en helhet som regeringen valt för att stärka de offentliga finanserna.

Regeringen anser att förslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 32 § 2 mom. och 35 §, sådana de lyder, 32 § 2 mom. i lag 536/2019 och 35 § i lag 1228/2019, samt
ändras 2 § 3 mom., 31 § 3 mom., 32 a och 34 §, 46 § 2 mom. och 67 §, sådana de lyder, 2 § 3 mom. i lag 561/2022, 31 § 3 mom. i lag 788/2008, 32 a § i lag 1236/2014, 34 § i lag 92/2016, 46 § 2 mom. i lag 741/2013 och 67 § i lag 1137/2017, som följer:

2 §

Lagens tillämpningsområde

Vad som i 11, 20, 45, 48 och 59 § föreskrivs om ett välfärdsområde gäller på motsvarande sätt även landskapet Åland och kommunerna i landskapet Åland.

31 §

Ersättning för uppehälle

Ersättning för uppehälle betalas till en rehabiliteringsklient som har rätt till rehabiliteringspenning för rehabiliteringstiden och vars rehabiliteringspenning utan avdrag uppgår till högst det belopp som anges i 32 § 3 mom.

32 a §

Den partiella rehabiliteringspenningens belopp

Trots vad som föreskrivs i 32 § 3 mom. är beloppet av den rehabiliteringspenning som betalas som partiell rehabiliteringspenning hälften av det belopp som bestäms i enlighet med 32 § och som rehabiliteringsklienten hade haft rätt till om klienten på grund av rehabiliteringen hade varit förhindrad att arbeta på heltid den dagen. Den partiella rehabiliteringspenningen till pensionsstagare bestäms dock enligt 34 §.

34 §

Rehabiliteringspenning till pensionstagare

Trots vad som föreskrivs i 32 § är rehabiliteringspenningen per dag en tjugofemtedel av en tiondel av summan av de i denna paragraf avsedda månatliga pensionerna, om en rehabiliteringsklient får

- 1) full invalidpension eller arbetslivspension enligt arbetspensionslagarna,
- 2) sjukpension enligt 12 § i folkpensionslagen (568/2007), med undantag för sjukpension enligt 4 mom. i den paragrafen,
- 3) sådan garantipension enligt lagen om garantipension som beviljas utöver de pensioner som nämns i denna paragraf.

46 §

Betalning av rehabiliteringsförmån och rehabiliteringspenningförmån samt kostnadsersättning

Rehabiliteringspenningen betalas efter rehabiliteringsperioden in på ett av förmånstagaren angivet konto inom Europeiska unionen. Enskilda förmånsposter kan betalas på annat sätt, om det inte är möjligt att betala in dem på ett konto eller om förmånstagaren anför godtagbara särskilda skäl för ett annat betalningssätt. Den första betalningsperioden omfattar de sex första vardagarna efter det att rätten till rehabiliteringspenning börjat och varje följande betalningsperiod 25 vardagar. Om rehabiliteringen genomförs i kortare perioder motsvarar betalningsperioden den genomförda perioden.

67 §

Indexjustering

Rehabiliteringspenning som fastställs enligt 32 § justeras varje kalenderår med iakttagande av lagen om folkpensionsindex (456/2001).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om rehabiliteringen har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Lagens 67 § tillämpas dock också när rehabiliteringen har börjat före ikraftträdandet av denna lag.

Helsingfors den 9 oktober 2023

Statsminister

Petteri Orpo

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen

Lag

om ändring av lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) 32 § 2 mom. och 35 §, sådana de lyder, 32 § 2 mom. i lag 536/2019 och 35 § i lag 1228/2019, samt
ändras 2 § 3 mom., 31 § 3 mom., 32 a och 34 §, 46 § 2 mom. och 67 §, sådana de lyder, 2 § 3 mom. i lag 561/2022, 31 § 3 mom. i lag 788/2008, 32 a § i lag 1236/2014, 34 § i lag 92/2016, 46 § 2 mom. i lag 741/2013 och 67 § i lag 1137/2017, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Lagens tillämpningsområde

Vad som i 11, 45, 48 och 59 § föreskrivs om ett välfärdsområde gäller på motsvarande sätt även landskapet Åland och kommunerna i landskapet Åland.

31 §

Ersättning för uppehälle

Ersättning för uppehälle betalas till en rehabiliteringsklient som har rätt till rehabiliteringspenning för rehabiliteringstiden och vars rehabiliteringspenning utan avdrag uppgår till högst det belopp som anges i 35 § eller 32 § 3 mom.

Föreslagen lydelse

2 §

Lagens tillämpningsområde

Vad som i 11, 20, 45, 48 och 59 § föreskrivs om ett välfärdsområde gäller på motsvarande sätt även landskapet Åland och kommunerna i landskapet Åland.

31 §

Ersättning för uppehälle

Ersättning för uppehälle betalas till en rehabiliteringsklient som har rätt till rehabiliteringspenning för rehabiliteringstiden och vars rehabiliteringspenning utan avdrag uppgår till högst det belopp som anges i 32 § 3 mom.

Gällande lydelse

32 §

Rehabiliteringspenningens belopp

För yrkesinriktad rehabilitering utgör rehabiliteringspenningen per dag emellertid 75 procent av en tredjedel av den försäkrades årsinkomst som avses i 11 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen.

32 a §

Den partiella rehabiliteringspenningens belopp

Trots vad som föreskrivs i 32 § 3 mom. är beloppet av den rehabiliteringspenning som betalas som partiell rehabiliteringspenning hälften av det belopp som bestäms i enlighet med 32, 33 eller 35 § och som rehabiliteringsklienten hade haft rätt till om han eller hon på grund av rehabiliteringen hade varit förhindrad att arbeta på heltid den dagen. Den partiella rehabiliteringspenningen till pensionstagare bestäms dock enligt 34 §.

34 §

Rehabiliteringspenning till pensionstagare

Trots vad som föreskrivs i 32, 33 och 35 § är rehabiliteringspenningen per dag en tjugofemtedel av en tiondel av summan av de i denna paragraf avsedda månatliga pensionerna, om en rehabiliteringsklient får

- 1) full invalidpension eller arbetslivspension enligt arbetspensionslagarna,
- 2) sjukpension enligt 12 § i folkpensionslagen (568/2007), med undantag för sjukpension enligt 4 mom. i den paragrafen,
- 3) sådan garantipension enligt lagen om garantipension som beviljas utöver de pensioner som nämns i denna paragraf.

Föreslagen lydelse

32 §

Rehabiliteringspenningens belopp

(upphävs)

32 a §

Den partiella rehabiliteringspenningens belopp

Trots vad som föreskrivs i 32 § 3 mom. är beloppet av den rehabiliteringspenning som betalas som partiell rehabiliteringspenning hälften av det belopp som bestäms i enlighet med 32 § och som rehabiliteringsklienten hade haft rätt till om klienten på grund av rehabiliteringen hade varit förhindrad att arbeta på heltid den dagen. Den partiella rehabiliteringspenningen till pensionstagare bestäms dock enligt 34 §.

34 §

Rehabiliteringspenning till pensionstagare

Trots vad som föreskrivs i 32 § är rehabiliteringspenningen per dag en tjugofemtedel av en tiondel av summan av de i denna paragraf avsedda månatliga pensionerna, om en rehabiliteringsklient får

- 1) full invalidpension eller arbetslivspension enligt arbetspensionslagarna,
- 2) sjukpension enligt 12 § i folkpensionslagen (568/2007), med undantag för sjukpension enligt 4 mom. i den paragrafen,
- 3) sådan garantipension enligt lagen om garantipension som beviljas utöver de pensioner som nämns i denna paragraf.

Gällande lydelse

35 §

Minimibeloppet av rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering och för unga

För att genomförandet av rehabilitering ska tryggas utgör rehabiliteringspenningens minimibelopp för yrkesinriktad rehabilitering och för unga 30,71 euro per vardag, om inte rehabiliteringsklienten med stöd av andra bestämmelser i denna lag har rätt till en större rehabiliteringspenning.

46 §

Betalning av rehabiliteringsförmån och rehabiliteringspenningförmån samt kostnadsersättning

Rehabiliteringspenningen betalas efter rehabiliteringsperioden in på ett av förmånstagaren angivet konto inom Europeiska unionen. Enskilda förmånsposter kan betalas på annat sätt, om det inte är möjligt att betala in dem på ett konto eller om förmånstagaren anför godtagbara särskilda skäl för ett annat betalnings sätt. Den första betalningsperioden omfattar de sex första vardagarna efter det att rätten till rehabiliteringspenning börjat och varje följande betalningsperiod 25 vardagar. Om rehabiliteringen genomförs i kortare perioder motsvarar betalningsperioden den genomförda perioden. *Om den månatliga betalningsposten understiger minimibeloppet per dag enligt 35 §, betalas rehabiliteringspenningen inte ut.*

67 §

Indexjustering

Rehabiliteringspenning som fastställs enligt 32 eller 33 § ska varje kalenderår justeras med det arbetspensionsindex som avses i 98 § i lagen om pension för arbetstagare. På motsvarande sätt ska den rehabiliteringspenning som fastställs enligt 35 § samt det belopp som avses i 35 § justeras med iakttagande av lagen om folkpensionsindex (456/2001).

Föreslagen lydelse

35 §

Minimibeloppet av rehabiliteringspenning för yrkesinriktad rehabilitering och för unga

(upphävs)

46 §

Betalning av rehabiliteringsförmån och rehabiliteringspenningförmån samt kostnadsersättning

Rehabiliteringspenningen betalas efter rehabiliteringsperioden in på ett av förmånstagaren angivet konto inom Europeiska unionen. Enskilda förmånsposter kan betalas på annat sätt, om det inte är möjligt att betala in dem på ett konto eller om förmånstagaren anför godtagbara särskilda skäl för ett annat betalnings sätt. Den första betalningsperioden omfattar de sex första vardagarna efter det att rätten till rehabiliteringspenning börjat och varje följande betalningsperiod 25 vardagar. Om rehabiliteringen genomförs i kortare perioder motsvarar betalningsperioden den genomförda perioden.

67 §

Indexjustering

Rehabiliteringspenning som fastställs enligt 32 § justeras varje kalenderår med iakttagande av lagen om folkpensionsindex (456/2001).

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .
Om rehabiliteringen har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Lagens 67 § tillämpas dock också när rehabiliteringen har börjat före ikraftträdandet av denna lag.